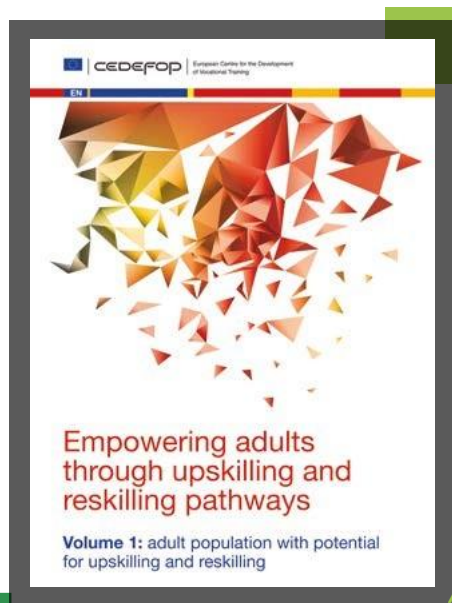

Celkové shrnutí

Posílení postavení dospělých prostřednictvím zvyšování kvalifikace a rekvalifikace

Svazek 1: Dospělá populace s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace

Celá publikace je ke stažení na:
www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3081

Toto shrnutí se týká první části publikace ⁽¹⁾, která přibližuje výzkum agentury Cedefop zaměřený na posílení postavení dospělých cestou zvyšování kvalifikace a rekvalifikace.

S tím jak se přibližuje rok 2020 a EU stále ani zdaleka nedosahuje svého referenčního cíle 15 % účasti dospělých na vzdělávání, čelí naše společnost mnoha výzvám: technologickým změnám včetně digitalizace a jejích důsledků pro budoucnost práce; stárnutí populace; potřebám ekologizace ekonomiky a sociálního začleňování. Evropa musí dovednosti a kompetence zlepšit a dokázat je udržet na vysoké úrovni, aby obstála v konkurenci a udržela krok s inovacemi; dovednosti jsou proto zásadní nejen z hlediska přístupu na trh práce a dalšího pracovního uplatnění, ale také pro dosažení plného potenciálu jedince a jeho možnosti zastávat aktivní roli ve společnosti.

(1) Cedefop (2019). *Empowering adults through upskilling and reskilling pathways. Volume 1: adult population with potential for upskilling and reskilling*. [Posílení postavení dospělých prostřednictvím zvyšování kvalifikace a rekvalifikace. Svazek 1: Dospělá populace s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace] Lucemburk: Úřad pro publikace EU. Referenční edice Cedefopu; č. 112. www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3081

Výhody investování do zvyšování kvalifikace a rekvalifikace dospělých jsou v odborné literatuře již dlouho zmiňovány. Analýza⁽²⁾ provedená agenturou Cedefop ukazuje, že dospělí s nízkými kognitivními dovednostmi a / nebo nízkým vzděláním jsou zranitelnou částí populace, jež se vyznačuje nižšími výdělky a mírou zaměstnanosti, horší kvalitou zdraví, nižším blahobytem a životní spokojeností, nižší občanskou a sociální angažovaností a vyšší pravděpodobností účasti na trestné činnosti. Posilování postavení dospělých s nízkými dovednostmi prostřednictvím podpory zvyšování jejich kvalifikace a / nebo rekvalifikace je spojeno s významnými sociálními a ekonomickými pobídkami. Podle současných odhadů by zvýšení kvalifikace dospělé populace EU-28 (scénář zvyšování kvalifikace: rychlejší zvyšování úrovně dovedností v členských státech EU-28 než jaký je současný trend) vedlo k průměrnému ročnímu přírůstku 200 miliard EUR v průběhu dekády 2015-2025. Nedostatek úplných dat brání možnosti stanovit celkové náklady, které nízké dovednosti přinášejí. Tyto odhady, i když jsou alarmující, by měly být vnímány jako podceňování skutečných ekonomických a sociálních nákladů vznikajících v Evropě v důsledku nízkých dovedností a volají po okamžitých opatřeních.

Populace dospělých s nízkými dovednostmi je však velmi různorodá a zahrnuje osoby s různými potřebami a charakteristikami. Aby mohli tvůrci politik navrhovat a provádět politiky šité na míru, je třeba vyvinout komplexní a spolehlivou důkazní základnu jasně ukazující velikost dospělé populace s nízkou kvalifikací a konkrétní skupiny dospělých, které jsou nízkou úrovní dovedností nejohroženější.

Nedostatek úplných dat doposud znamenal, že analýza fenoménu „nízkých dovedností“ byla poměrně úzká a primárně se prováděla buď na základě úrovně dosaženého vzdělání v rámci populace nebo podle osob pracujících v nízké kvalifikovaných zaměstnáních. Status nízkých dovedností však představuje vícerozměrný a dynamický jev, který jde nad rámec dosaženého vzdělání. Komplexní přístup k problematice nízkých dovedností by měl zohledňovat jak jejich determinanty, tak i důsledky; přitom by měl zahrnovat i širší typologii osob s nízkými dovednostmi, jako jsou např. osoby se zastaralými dovednostmi nebo s dovednostmi, které se neshodují s těmi, které jsou požadované.

(2) Cedefop (2017). *Investing in skills pays off: the economic and social cost of low-skilled adults in the EU*. [Investice do dovedností se vyplatí: ekonomické a sociální náklady na dospělé s nízkými dovednostmi v EU] Lucemburk: Úřad pro publikace. Výzkumný dokument agentury Cedefop; č. 60. <http://dx.doi.org/10.2801/23250>

Cílem referenční zprávy je lépe porozumět rozsahu dospělé populace s nízkými dovednostmi v členských státech EU-28, na Islandu a v Norsku (dále jen EU28+). S použitím širší definice, která jde nad rámec pouhého dosaženého vzdělání a zahrnuje další aspekty včetně digitálních dovedností, kognitivních dovedností (čtenářská a matematická gramotnost) a účinků zastarávání a ztráty dovedností, se rovněž snaží zjistit, které skupiny dospělých jsou nejvíce ohroženy pastí nízkých dovedností.

Pro účely tohoto výzkumu byla dospělá populace (ve věku 25-64 let) zkoumána podle následujících oblastí dovedností:

- úroveň dosaženého vzdělání (LFS 2016⁽³⁾);
- počítačové a digitální dovednosti (Komunitní statistika o informační společnosti, CSIS 2015, v případě Islandu CSIS 2014)⁽⁴⁾);
- kognitivní dovednosti (čtenářská a matematická gramotnost, OECD PIAAC 2012, 2015⁽⁵⁾);
- dospělí se středním nebo vyšším vzděláním (ISCED 5-8, LFS) nicméně pracující v dělnických a manuálních profesích (ISCO 88-09) jako reprezentanti kategorie zastarávání / ztráty dovedností.

DOSPĚLÍ S NÍZKÝMI DOVEDNOSTMI V ZEMÍCH EU28+: Deskriptivní statistika

Data ukazují, že u zemí EU28+ existují významné rozdíly ve velikosti podílů dospělých s nízkými dovednostmi ve sledovaných oblastech. Například:

- podle údajů uváděných ve Výběrovém šetření pracovních sil z roku 2016, které provedl Eurostat, se podíl dospělých s nízkým vzděláním (ISCED 0-2 a krátké programy 3c) pohybuje v rozmezí od 50 % v Portugalsku a na Maltě až po méně než 10 % v některých zemích východní Evropy (ČR, Litva);

(3) Úroveň dosaženého vzdělání podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011, jak ji uvádí Výběrové šetření pracovních sil EU (LFS EU) zpracované Eurostatem. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>

(4) Komunitní statistika Eurostatu o informační společnosti poskytuje informace o využívání informačních a komunikačních technologií a přístupu k nim, včetně používání počítačů, přístupu k internetu a digitálních kompetencích. CSIS 2015 zahrnuje všechny země EU28+ kromě Islandu. Pro Island byla použita data z CSIS 2014. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/community-statistics-on-information-society>

(5) PIAAC (Programme for the international assessment of adult competencies / Mezinárodní výzkum vědomostí a dovedností dospělých) vytvořený OECD je programem hodnocení a analýzy dovedností dospělých. Výzkum dovedností dospělých prováděný v rámci PIAAC měří zdatnost dospělých v kognitivních dovednostech (čtenářská a matematická gramotnost) a v řešení problémů v prostředích bohatých na technologie. PIAAC zahrnuje 21 zemí EU28+: 18 jich bylo zahrnuto do 1. kola (2012): AT, BE, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FI, FR, IE, IT, NL, NO, PL, SE, SK, UK; a tři státy se šetření zúčastnily v rámci 2. kola (2015): EL, LT, SI. Pro ES, FR, CY a IT nejsou k dispozici žádná data týkající se dovedností řešení problémů v prostředích bohatých na technologie. www.oecd.org/skills/piaac/

- v roce 2015 v zemích jako Bulharsko, Itálie a Rumunsko každý čtvrtý (25 %) dospělý prohlásil, že ještě nikdy nepoužíval počítač, zatímco v Německu, Nizozemsku a Velké Británii tento podíl klesl pod 5 % (CSIS-2015);
- významné rozdíly mezi zeměmi se rovněž vyskytují ve využívání internetu a v digitálních dovednostech. Podle údajů CSIS-2015 má v Bulharsku, na Kypru, v Polsku a Rumunsku 60 % a více dospělých nedostatečné digitální dovednosti; buď v období 3 měsíců před pohovorem nepoužívali internet nebo pokud jej používali, vykazovali nižší než základní digitální dovednosti v oblastech jako získávání informací, komunikace, tvorba obsahu a řešení problémů;
- mezi zeměmi zkoumanými v rámci šetření PIAAC (2012; 2015) je podíl dospělých s nízkými kognitivními dovednostmi (čtenářská a matematická gramotnost) obzvláště vysoký (přes 36 %) v Řecku, Španělsku a Itálii, zatímco mnohem nižší (pod 20 %) je ve skandinávských zemích, stejně jako v České republice, Estonsku, Nizozemsku a na Slovensku. Celkově výskyt nízkých dovedností v EU28+ ukazuje, že Řecko, Španělsko, Francie, Itálie a Malta mají vyšší než průměrný podíl dospělých s nízkou kvalifikací téměř ve všech zkoumaných oblastech dovedností (pro které jsou v dané zemi k dispozici údaje). Naproti tomu, pokud jde o nízkou kvalifikaci ve všech zkoumaných oblastech, dosahují Nizozemsko, Rakousko a severské země (Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko) lepších výsledků, než jaké jsou průměrné hodnoty v rámci EU28+.

ODHAD PODÍLU DOSPĚLÉ POPULACE S POTENCIÁLEM ZVYŠOVÁNÍ KVALIFIKACE A REKVALIFIKACE V EU28+

Vzhledem k tomu, že na evropské úrovni neexistuje žádný souhrnný soubor dat, který by obsahoval informace o všech zkoumaných oblastech dovedností zahrnutých v této studii, odhad podílu dospělé populace s potenciálem pro zvyšování kvalifikace a rekvalifikace byl proveden pomocí čtyřstupňového reziduálního přístupu. Aby se omezilo překrývání relevantních informací, byl proveden odhad a následný součet u čtyř skupin dospělých s nízkými dovednostmi a tak se dospělo k jednomu výsledku:

(a)

dospělí s nízkým vzděláním⁽⁶⁾ (mikrodata LFS 2016);

(b) dospělí se středním a vyšším vzděláním pracující v dělnických a manuálních profesích (mikrodata z LFS 2016)⁽⁷⁾;

(c) dospělí s nízkými digitálními dovednostmi⁽⁸⁾ mezi těmi, kteří mají střední a vyšší vzdělání a nepracují v dělnických a manuálních profesích (mikrodata z CSIS 2015 a v případě Islandu CSIS 2014);

(d) dospělí s nízkými kognitivními dovednostmi (nízkou čtenářskou a / nebo matematickou gramotností)⁽⁹⁾ mezi těmi, kteří mají střední a vyšší vzdělání, nepracují v dělnických a manuálních zaměstnáních (ISCO 9) a již někdy používali počítač (PIAAC 2012; 2015 veřejně přístupné soubory mikrodat).

Podle těchto odhadů je v EU28+ více než 128 milionů dospělých (46,1 % dospělé populace) s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace, vzhledem k tomu, že vykazují buď nízké vzdělání, nízké digitální dovednosti, nízké kognitivní dovednosti nebo mají střední či vyšší vzdělání a jsou ohroženi rizikem ztráty nebo zastarání svých dovedností, protože pracují v dělnických nebo manuálních zaměstnáních.

Tyto odhady zobrazují alarmující situaci a naznačují mnohem větší množství talentů a nevyužitého potenciálu než představuje 60 milionů dospělých s nízkým vzděláním, kteří jsou v rámci EU-28 obvykle označováni za dospělé s nízkými dovednostmi.

Mezi jednotlivými zeměmi existují značné rozdíly. Velmi vysoký podíl populace s potenciálem pro zvyšování kvalifikace a rekvalifikace (kolem 70 %) je pozorován na Maltě a v Portugalsku. Odhady jsou také poměrně alarmující v případě Řecka, Španělska, Itálie a Rumunska, kdy všechny tyto státy vykazují hodnoty přesahující 50 %. Naopak nejnižší podíly lze pozorovat v České republice a Finsku (28 % a 27 %, v tomto pořadí), ale také v Estonsku, Norsku, na Slovensku a ve Švédsku (31 % až 33 %).

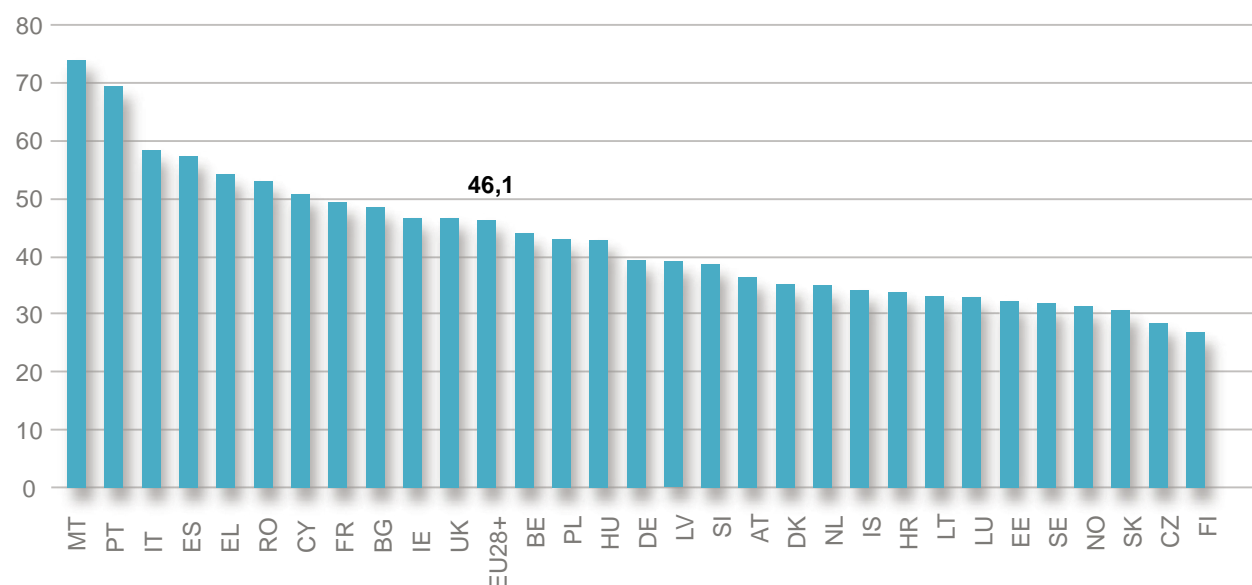
(6) Osobami s nízkým vzděláním se rozumí lidé, kteří úspěšně dokončili nanejvýš krátké programy úrovně ISCED 0-2 nebo ISCED 3c trvajících méně než dva roky.

(7) Dospělí se středním a vyšším úrovní dosaženého vzdělání (ISCED 3-8) pracující v dělnických a manuálních povoláních (ISCO 08 kategorie 9).

(8) Označuje osoby, které používají internet pouze sporadicky nebo mají horší než základní digitální dovednosti.

(9) Nízká čtenářská nebo matematická gramotnost je definována jako skóre PIAAC nižší než 226 bodů (tj. nanejvýš úroveň 1 na stupnici odbornosti v rozmezí 1-5, kterou stanoví šetření OECD-PIAAC).

Graf 1 Odhad dospělé populace s potenciálem zvyšování kvalifikace podle státu (v %), v EU28+ (*)

(*) EU28+ = EU28 plus Island a Norsko

Zdroj: Výpočty agentury Cedefop založené na LFS 2016, CSIS 2015, OECD PIAAC 2012 a 2015

IDENTIFIKACE SKUPIN DOSPĚLÝCH NEJVÍCE OHROŽENÝCH PASTÍ NÍZKÝCH DOVEDNOSTÍ

Zatímco početnost odhadované dospělé populace s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace volá po okamžitém přijetí příslušných opatření, jednou z hlavních výzev v tomto směru je vysoká heterogenita populace dospělých s nízkými dovednostmi, kteří mohou mít velice rozdílné charakteristiky a potřeby.

Z důvodu omezené spolehlivosti a dostupnosti dat bylo možné identifikaci skupin dospělých, podle nejvyšší míry ohrožení rizikem nízkých dovedností a podle rozsahu dovedností, provést pouze podle statutu na trhu práce (nezaměstnaní, ekonomicky neaktivní a zaměstnaní) a podle věkových skupin (mladí dospělí ve věku od 25-34 let, dospělí ve věku 35-54 let a starší dospělí ve věku 55-64 let). V případě, že na úrovni jednotlivých zemí byly spolehlivé údaje dostupné, byla analýza doplněna analýzou podle pohlaví a země původu. Tyto analýzy jsou prezentovány v informačních přehledech jednotlivých zemí o dospělé populaci s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace, které doplňují příslušnou referenční publikaci ⁽¹⁰⁾.

Podle výsledků této analýzy se v zemích EU28+ riziko nízkých dovedností zvyšuje s věkem a ve srovnání se zaměstnanými je vyšší u nezaměstnaných a ekonomicky neaktivních dospělých:

- Mladí dospělí (25-34 let) vykazují riziko nízké kvalifikace, které je přibližně o 30 % nižší než riziko nízkých dovedností zjištěné u celkové dospělé populace. Naproti tomu starší dospělí (55-64 let) vykazují ve všech sledovaných oblastech riziko nízkých dovedností, které je přibližně o 40 % vyšší než riziko pozorované u celkové dospělé populace.
- Nezaměstnaní a ekonomicky neaktivní dospělí vykazují vyšší než průměrné riziko nízkých dovedností především ve vztahu k úrovni vzdělání: nezaměstnaní a ekonomicky neaktivní dospělí vykazují riziko nízkého vzdělání, které je přibližně o 60 % (u nezaměstnaných) až 70 % (u ekonomicky neaktivních) vyšší než u celkové dospělé populace. Analýza kombinující věk a status na trhu práce přináší ještě více poznatků:
 - V rámci zemí EU28+ se v potřebě zvyšování kvalifikace na prvních třech místech umístily tyto skupiny: nezaměstnaní a ekonomicky neaktivní dospělí ve věku 55-64 let, následovaní ekonomicky neaktivními dospělými ve věku 35-54 let. Vykazují riziko nízkých dovedností ve všech čtyřech zkoumaných oblastech (vzdělání, digitální

dovednosti, čtenářská a matematická gramotnost), které je o 65 % až 73 % vyšší než riziko zjištěné pro celkovou populaci ve věku 25-64 let.

- Nezaměstnaní dospělí ve věku 35-54 let vykazují také v průměru vysoké riziko nízké úrovně dosaženého vzdělání, nízkých digitálních a kognitivních dovedností (o 56 % vyšší než celková populace ve věku 25-64 let).

Analýza rizika nízkých dovedností podle jejich oblasti ukazuje, že ve srovnání s průměrnou dospělou populací:

- nezaměstnaní a ekonomicky neaktivní dospělí ve věku 55-64 a 35-54 let vykazují obzvláště vysoké riziko nízkých dovedností ve všech zkoumaných oblastech;
- mladí dospělí, pokud jsou nezaměstnaní nebo ekonomicky neaktivní, rovněž vykazují vyšší riziko nízkých dovedností ve všech zkoumaných oblastech s výjimkou dovedností digitálních;
- zaměstnaní dospělí všech zkoumaných věkových skupin vykazují relativně nízké riziko nízkých dovedností ve srovnání s nezaměstnanými a ekonomicky neaktivními dospělými. Přesto zůstávají digitální kompetence u starších dospělých omezené i v případě, že jsou zaměstnaní (téměř polovina z nich je ohrožena rizikem nízkých digitálních dovedností);
- nezaměstnaní a ekonomicky neaktivní dospělí ve věku 55-64 a 35-54 let vykazují obzvláště vysoké riziko nízkých digitálních dovedností, a to 70 % a 60 % v tomto pořadí;
- ekonomicky neaktivní dospělí ve věku 35-54 a 55-64 let vykazují nejvyšší riziko nízké matematické gramotnosti, a to 43 % a 41 % v tomto pořadí.

Závěrem

- Odhady nám říkají, že v EU28+ je 128 milionů dospělých s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace. To je působivé množství nevyužitého talentu a potenciálu, který čeká na své zúročení.
- Mezi zeměmi EU28+ existují značné rozdíly. Jednotlivé informační přehledy o dospělé populaci s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace přináší více informací o národních kontextech ⁽¹¹⁾.
- I když analýza uvedená v této zprávě poskytuje dostatečně spolehlivé odhady dospělé populace s potenciálem zvyšování kvalifikace a rekvalifikace a identifikaci skupin dospělých nejvíce ohrožených nízkými dovednostmi, k dosažení komplexnějších a spolehlivějších číselných údajů by byla zapotřebí srovnatelnější data.
- Rozsah fenoménu nízkých dovedností a složitost a různorodost potřeb dospělých s jejich nedostatkem vyžaduje nový přístup k zvyšování kvalifikace a rekvalifikaci dospělých; tato problematika by měla být řešena komplexním a systematickým způsobem, který umožní spojovat různé zdroje a využívat synergie mezi různými opatřeními a politikami, které v Evropě již existují. Rozvoj koherentních a koordinovaných přístupů k zvyšování kvalifikace a k rekvalifikaci dospělých bude hlavním tématem druhého dílu této referenční edice. ⁽¹²⁾

(11) www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3081

(12) Cedefop (v přípravě). *Empowering adults through upskilling and reskilling pathways. Volume 2: developing coordinated and coherent approaches to upskilling pathways for adults.* [Posílení postavení dospělých prostřednictvím zvyšování kvalifikace a rekvalifikace. Svazek 2: Vytváření koordinovaných a ucelených přístupů k zvyšování kvalifikace dospělých.] Referenční edice agentury Cedefop; č. 113. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie.

CEDEFOP

European Centre for the Development of Vocational Training

Europe 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), GREECE
Postal address: Cedefop service post, 570 01 Themi, GREECE
Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020, Email: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu

© Cedefop, 2020
Creative Commons Attribution 4.0 International

Text byl přeložen a upraven z originálu, jehož autorem je Cedefop a jenž je dostupný v plném znění zde: https://www.cedefop.europa.eu/files/3081_en_executive_summary.pdf. Přeložila Alena Kadlecová.

Cedefop (2020). *Empowering adults through upskilling and reskilling pathways: Volume 1: adult population with potential for upskilling and reskilling: Executive summary.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://www.cedefop.europa.eu/files/3081_en_executive_summary.pdf. Dílo pod licencí Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

(10) www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3081